

Сарнавська В.,

студентка 32 групи ННІ педагогіки

Науковий керівник – В.Ю. Підгурська,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Вибір методів навчання під час оволодіння процесом створення текстів у початкових класах

Головним завданням шкільного курсу української мови є поліпшення мовної і мовленнєвої підготовки учнів, формування у учнів умінь продуктивної та творчої мовної практики. Для формування мовленнєвих умінь необхідна міцна теоретична база. Нею повинні стати введені до шкільної програми найважливіші відомості з теорії тексту.

Робота над текстом належить до головних завдань шкільного курсу мови і здійснюється в багатьох напрямках.

Опираючись на тексти, учитель має можливість на всіх етапах формування мовних понять спостерігати, як взаємодіють фонетичні, лексичні, словотворчі, граматичні явища у зв'язних висловлюваннях, яка їх роль у вираженні думки, вчити дітей добирати слова, речення з огляду на мету та умови спілкування.

На думку мовознавців Л. М. Лосевої, В. І. Каписона, Л. І. Величка текст у школі розглядається з погляду типів мовлення, жанрових ознак, структури та семантики.

У початкових класах текст розглядається як зв'язне висловлювання, що характеризується змістовою, структурною, інтонаційною завершеністю. В основі тексту лежить судження про предмети і явища дійсності, про ті чи інші факти і ситуації. Всі слова та речення, що входять до складу тексту, як і сам текст в цілому, виступають у вигляді інформації про окремі предмети, явища, конкретні факти і ситуації.

Під методами ми розуміємо шляхи та способи навчальної роботи вчителя та учнів, завдяки яким учні досягають певних результатів та отримують певні знання, уміння та навички. Кожен метод має свою характеристику і передбачає використання різних прийомів, тобто тих конкретних шляхів застосування методу, якими оперує вчитель, щоб навчати дітей.

Для оволодіння процесом створення текстів у початковій школі використовуються різноманітні методи. Найпоширенішим є використання наочних методів. До таких методів належить ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження. Зв'язні усні та писемні тексти учні вчаться будувати за сюжетними малюнками, ілюстраціями в підручниках, змістом прослуханого і прочитаного самостійно, за кадрами діа- і кінофільмів.

У навчальному процесі важливо створювати навчальні ситуації, які б спонукали б учнів до безпосередніх висловлювань та творення власних текстів. Тому використовують метод *створення ситуації*. Для цього вводяться сюжетно-рольові ігри. При цьому варіюється уявлюване місце дії (у класі, в автобусі, в лісі, в магазині), співбесідники (товариш, молодший братик, мама, дідусь), мета висловлювання (про щось розповісти, повідомити, описати якийсь предмет, явище, довести певну думку) [3; 130].

При побудові нових текстів використовується *метод спостереження*. Учні вчаться будувати тексти за власними спостереженнями. Вчитель дає завдання учням, провести спостереження за тваринами, змінами погоди, змінами у природі з настання певної пори року на основі яких учні будують тексти.

Методи *завершення ситуації* є досить актуальними при творення нового тексту. Це методи, які передбачають довільне закінчення учнем певної придуманої ситуації, речення або історії. У методі завершення тексту респондента просять придумати кінцівку твору, використовуючи ті фрази і слова, які першими спали на думку. Розширений варіант "закінчення тексту" називається *методом завершення історії*. У методах завершення історії учневі пропонують уривок історії з певної теми і просять своїми словами закінчити її.

При створенні тексту використовують методи *конструювання ситуації*. У таких проєкційних методах учневі пропонують придумати історію, діалог або описати ситуацію. Вони дуже подібні до методів завершення ситуації, але відрізняються тим, що учневі дають менше вихідної інформації і просять більш розгорнутої відповіді. Найпоширенішими методами конструювання ситуації є відповідь за малюнком та анімаційні тести. У методі *відповідей за малюнками* учням показують малюнок і просять розповісти історію, яку він відображає. Малюнки можуть бути чіткими і нечіткими, на них можуть бути зображені як реальні, звичайні, так і нереальні, не зовсім звичайні речі. Учні повинні придумати історію, яка описує запропонований малюнок, або розповісти, що на ньому зображено.

В основі *інтерактивних методів* лежить підвищення ефективності навчального процесу за допомогою "активного спілкування: учня з учнем; учня з групою учнів; учня з учителем; учителя з представником групи; учителя з групою учнів; учителя з класом". Важливість інтерактивних методів полягає у тому, що діти розуміють: кожна думка важлива; не бійся висловитись; ми всі – партнери; обговорюємо сказане, а не людину; обдумав, сформулював, висловив; кажи чітко, ясно, красиво; вислухав, висловився, вислухав; наводь тільки обґрунтовані докази; умій погодитись і не погодитись. Такий метод поділяється на чотири форми навчальної діяльності: парна (учень-педагог, учень-учень), фронтальна (учитель навчає групу чи підгрупу класу), групова, індивідуальна [2; 5].

Для закріплення роботи зі створення текстів використовують різноманітні вправи:

Гра "Фантазія"

Дітям пропонується прослухати текст і пофантазувати як би вони його змінили, якими б епізодами доповнили.

Вправа "Мозаїка"

Надрукований варіант тексту розрізають на частини, і діти визначаючи послідовність тексту, складають його в єдине ціле.

Гра "Автор"

У цій грі, учень виступає у ролі автора. Пропонує своє бачення змісту твору. Для деталізації сюжету, дітям пропонують ставити запитання "автору".

Вправа складання розповіді, казки за даним початком

Мета такого завдання розвивати в дітей уміння послідовно викладати думки, розвивати сюжет твору.

Застосування описаних вище методів на уроках рідної мови сприятиме розвитку зв'язного мовлення і розвитку мислення школярів. Отже, робота над текстом повинна здійснюватися систематично, щоб на кожному наступному етапі навчання теоретичні і практичні відомості не просто повторювалися, а поглиблювалися відповідно до тих мовних явищ, які в цей час опрацьовуються.

Список використаних джерел та літератури

1. Бурдейна А. В., Городівський В. М. Уроки української мови в 3 класі: Посібник для вчителів./ А. В. Бурдейна, В. М. Городівський. – К.: Радянська школа, 1979. – 105 с.
2. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Ворзацька, Л. Кратасюк // Дивослово. – 2005. – №2. – С. 5-9.
3. Пентиліук М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підруч. / М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. М. Горошкіна та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 400 с.
- 4.http://mirshkola.ucoz.ua/publ/vse_dlja_vchitelja/metodichni_materiali/vidi_roboti_nad_tekstom/5-1-0-133